

31.08.2015

Sj/1

§ 796

Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan maksuja koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta

HEL 2015-007963 T 03 00 00

Lausunto

Kaupunginhallitus päätti antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle seuraavan lausunnon:

Helsingin iltapäivätoiminnan kokonaistilanne

Helsingin opetusviraston koordinoimassa perusopetuksen iltapäivätoiminnassa on lukuvuonna 2015–2016 noin 5 700 oppilasta. Valtakunnallisesta toimintaan osallistuvien kokonaisoppilasmäärästä (v. 2014 52 696 lasta) Helsingin osuus on 11 %. Ensimmäisen luokan oppilaista 60 % osallistuu toimintaan ja toisen luokan oppilaista 28 %:lle on myönnetty toimintapaikka. Kaikki 1. luokan oppilaat ja erityisen tuen oppilaat saivat paikan. Huomiota on kiinnitetty erityistä tukea tarvitsevien ja eri kulttuuritaustaisten lasten osallistumisen edistämiseen. Paikka myönnettiin 90 %:lle hakijoista. Kielteisen päätöksen sai 630 toisen luokan oppilasta, joista arviolta 500 tulee sijoittumaan leikkipuistotoimintaan.

Helsingissä kaupunki järjestää itse toiminnasta 24 % ja järjestöt, seurakunnat ja yksityiset palveluntuottajat 76 % avustettavana toimintana. Helsingin malli poikkeaa huomattavasti muista kunnista. Muissa kunnissa kunnan omaisuus toiminnan järjestämisestä on keskimäärin 54 %.

Iltapäivätoiminnan määräraha on vuonna 2015 pysynyt vuoden 2014 tasolla yhteensä noin 8 miljoonassa eurossa, josta lähes 5 miljoonaa euroa kohdentuu avustettavaan toimintaan. Helsingin kaupunginhallituksen 10.4.2007 tekemän päätöksen mukaisesti perusopetuslain mukaisen iltapäivätoiminnan kuukausittainen asiakasmaksu on 80 euroa/kk päivittäisestä klo 16 päättyvästä palvelusta. Yksityiset iltapäivätoiminnan palveluntuottajat ja ruotsinkieliset koulut voivat valtionosuuteen oikeuttavan toiminta-ajan jälkeen tarjota toimintaa klo 17 saakka ja periä palvelusta 20 euroa lisämaksua. Asiakasmaksut kattavat kaupungin itse järjestämän toiminnan kustannuksista noin neljäsosan.

Koulutulokkaiden määrä Helsingissä kasvaa. Alkuopetusikäisten osalta vuosikasvua on noin 500 oppilasta/lukuvuosi. Huoltajien halukkuus

saada iltapäivätoiminnan palvelua on myös kasvava, tosin kaupunginosien välillä on vaihtelua. Helsingissä pienten koululaisten vanhempien kokopäiväinen työllisyys- tai opiskeluaste on korkea. Suurkaupungin liikenneolosuhteet ja ruuhkat pitkittävät päivittäistä työpäivää ottaen huomioon myös muut suurkaupungin haasteet lapsiperheitä ajatellen, joten iltapäivätoiminnan merkitys on perheille suuri.

Helsingiläiset huoltajat ovat varsin tyytyväisiä saamaansa palveluun. Opetushallituksen vuoden 2014 seurannassa huoltajat antoivat kokonaisarvosanaksi 8,3/10 ja tyytyväisyys asiakasmaksun kohtuullisuuteen suhteessa palvelun laatuun oli 4,5/5.

Nykyiset iltapäivätoiminnan palveluntuottajat pitävät nykyisiä asiakasmaksuja kohtuullisina ja näkevät oman taloutensa uhkana liian suuret asiakasmaksukorotukset. Asiakasmaksuja jää palveluntuottajilta edelleen saamatta, koska kaikki huoltajat eivät hoida kuukausittain maksettavaa asiakasmaksua. Helsingin kaupungilla on vuodesta 2008 lähtien ollut voimassa maksuhojennusperiaatteet, joissa maksuhojennusrajat perustuvat sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain mukaisiin päivähoidon asiakasmaksujen tulorajoihin.

Asiakasmaksun korottaminen

Aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevat säännökset lisättiin perusopetuslakiin vuonna 2003. Maksuista määrättiin alun perin siten, että enimmäismaksu 570 tunnin osalta on 60 euroa/kk. Vuonna 2006 lakia muutettiin siten, että säädettiin erikseen 80 euron suuruinen enimmäismaksu 760 tunnin osalta. Toimintaa voidaan valtiosuuteen oikeuttavan toiminta-ajan jälkeen tarjota kello 17 saakka ja periä palvelusta 20 euroa/kk lisämaksuna, jolloin maksu on 100 euroa/kk. Maksuihin ei ole tehty indeksi- tai muita korotuksia. Iltapäivätoiminnan asiakasmaksujen enimmäismaksut ovat selkeästi jääneet jälkeen yleisestä hintakehityksestä. Tämä on merkinnyt kuntien omarahoitusosuuden ja toimintaan osoitettujen avustusmäärärahojen korottamista talousarvioissa tarvetta vastaavan palvelutarjonnan ylläpitämiseksi ja joissakin kunnissa lasten jättämistä palvelun ulkopuolelle.

Esityksessä korotetaan kuukausittaisen asiakasmaksun enimmäismaksua, ts. rajataan asiakasmaksujen ylärajat uudelleen. Ylärajat ovat nykyisiin maksuihin nähden kaksinkertaiset. Merkittävä korotus asiakasmaksuihin merkitsisi Helsingissä hyvin todennäköisesti satojen, ellei tuhansien lasten jäämistä pois toiminnasta. Leikkipuistojen iltapäivätoiminnassa on tällä hetkellä noin 3 400

alkuopetuksen koululaista. Opetusviraston arvion mukaan muutos tulee lisäämään leikkipuistoissa järjestettävän iltapäivätoiminnan kysyntää. Koulujen kerhotoiminnalla on lisäksi pyritty täydentämään alkuopetusikäisille tarjottavia vaihtoehtoja iltapäivään, mutta alueelliset erot ovat suuret.

Asiakasmaksujen korotus lisää kuntien tuloja ja on hallitusohjelman mukaisesti osa julkisen talouden tasapainottamista ajantasaistamalla jälkeen jääneitä maksuja ja siirtämällä kustannusvastuuta palvelunsaajalle. Maksujen korotus on myös Helsingin kaupunginhallituksen antaman talousarvio-ohjeistuksen mukaista ja noudattaa tavoitetta kasvattaa tulojen osuutta palvelujen tuotantokustannuksista.

Helsingin kaupunki kuitenkin esittää, ettei asiakasmaksun ylärajaa koroteta niin jyrkästi kuin hallituksen esitysluonnoksessa esitetään, vaan että korotus olisi maltillisempi. Toinen vaihtoehto olisi määritellä asiakasmaksuille välys, jonka puitteissa kunnat voivat määrittää maksut. Näin huoltajilta perittävien maksujen erot eivät olisi niin suuret kuntien välillä kuin tällä hetkellä. Perheet tulisivat asuinpaikkakunnasta riippumatta tätä kautta yhdenvertaiseen asemaan asiakasmaksujen osalta. Iltapäivätoiminnan sisältöjä ja laatua ohjaavat Opetushallituksen Perusopetuksen laatukortit 2010 ja Perusopetuksen Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011.

Vaikutus perheen maksukykyyn

Määriteltäessä kunnan tasolla asiakasmaksuja on tärkeää, että arvioidaan mahdollisten asiakasmaksujen korotusten vaikutukset perheiden maksukykyyn ja sitä kautta lasten mahdollisuuteen osallistua toimintaan. Aamu- ja iltapäivätoiminnan lain hengen mukaisesti on tärkeää, että kaikilla lapsilla on aito mahdollisuus hakeutua aamu- ja iltapäivätoimintaan perheen sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Nykyisellään kaikki kunnat eivät mahdollista asiakasmaksujen huojennuksia tai perimättä jättämistä. Vain 79 % kunnista mahdollistaa asiakasmaksujen alentamisen tai niistä vapauttamisen. Samoin maksuhuojennuksen myöntämisen periaatteet vaihtelevat suuresti kunnittain.

Esityksessä kuvattu tiukennus maksujen perimättömyysmahdollisuuteen on kannatettava.

Lausunnon keskeinen sisältö

Helsingin kaupunki ei kannata asiakasmaksun ylärajan korottamista niin jyrkästi kuin hallituksen esitysluonnoksessa esitetään vaan korotus tulisi olla maltillisempi. Toinen vaihtoehto olisi määritellä

31.08.2015

Sj/1

asiakasmaksuille hintavällys, jonka puitteissa kunnat voivat määrittää maksut.

Helsingin kaupunki kannattaa asiakasmaksujen perimättömyysmahdollisuuksien laajentamista ja tiukentamista.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Ritva Viljanen

Lisätiedot

Maria Nyfors, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36683
maria.nyfors(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö
- 2 Hallituksen esitysluonnos perusopetuslain 48 f §:n muuttamisesta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää kaupungin lausuntoa liitteenä olevasta hallituksen esitysluonnoksesta perusopetuslain 48 f §:n muuttamisesta. Voimassa olevan perusopetuslain 48 f §:n mukaan kunta päättää aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien kuukausimaksujen määrästä siten, että maksu saa olla 570 tunnin osalta (3 tuntia päivässä) enintään 60 euroa ja 760 tunnin osalta (4 tuntia päivässä) enintään 80 euroa. Hallituksen esitysluonnoksen mukaan maksujen enimmäismäärät kaksinkertaistettaisiin 120 ja 160 euroon. Samalla tiukennettaisiin maksun alentamista tai perimättä jättämistä koskevaa säännöstä.

Hallituksen esitysluonnos on 27.5.2015 julkistetun strategisen hallitusohjelman mukainen. Hallitusohjelman mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävät maksut tulee ajantasaistaa ja maksujen perimättömyysmahdollisuuksia tiukentaa. Osana toimenpiteitä kuntien tehtävien karsimiseksi ja velvoitteiden vähentämiseksi

31.08.2015

Sj/1

hallitusohjelmassa esitetään kuntien siirtymistä kohti kustannusvastaavuutta maksutuloja lisäämällä. Esitys lisäksi kuntien tuloja vuonna 2016 arviolta noin 10 miljoonalla eurolla ja vuodesta 2017 lukien noin 25,7 miljoonalla eurolla valtakunnallisesti.

Talousarvion laatimisolohjeiden mukaan hallintokuntien tulee selvittää mahdollisuudet maksutulojen lisäämiseen ja tehdä tarvittavat esitykset osana talousarvioesitystään. Tavoitteena on, että tulojen osuus palvelujen tuotantokustannuksista kasvaisi.

Kaupunginhallitus on 10.4.2007 (540 §) päättänyt, että kaupunki perii aamu- ja iltapäivätoiminnasta voimassa olevan lain mahdollistaman enimmäissumman (80 euroa / 760 tuntia). Jos laki muuttuu hallituksen esitysluonnoksen mukaisesti, kaupunginhallituksen päätettäväksi tuodaan esitys perittävien maksujen suuruudesta. Lainmuutos ei sellaisenaan vielä korota perittäviä maksuja, vaan jokainen kunta päättää maksujen suuruudesta erikseen laissa asetetun enimmäismäärän puitteissa.

Opetuslautakunta on 25.8.2015 antanut esitysluonnoksesta kaupunginhallitukselle lausunnon, joka ilmenee päätöshistoriasta. Kaupunginhallitukselle tehtävä esitys on opetuslautakunnan yksimielisen lausunnon mukainen.

Kaupungin lausunnon antamisen alkuperäinen määräaika oli 28.8.2015. Koska opetuslautakunnan syyskauden ensimmäinen kokous oli vasta 25.8.2015, opetus- ja kulttuuriministeriöltä on saatu lisää aikaa lausunnon toimittamiselle 1.9.2015 asti. Kaupunginhallituksen tulisi käsitellä asia tässä kokouksessa.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Ritva Viljanen

Lisätiedot

Maria Nyfors, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36683
maria.nyfors(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö
- 2 Hallituksen esitysluonnos perusopetuslain 48 f §:n muuttamisesta

Otteet

Ote
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Tiedoksi

31.08.2015

Sj/1

Opetusvirasto

Päätöshistoria

Opetuslautakunta 25.08.2015 § 112

HEL 2015-007963 T 03 00 00

Lausunto

Opetuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Lausunnon keskeinen sisältö

Opetuslautakunta ei kannata asiakasmaksun ylärajan korottamista esityksen mukaisesti, vaan katsoo, että korotus tulisi olla maltillisempi, lähempänä indeksikorotustarpeita. Toinen vaihtoehto olisi määrittellä asiakasmaksuille hintavälys, jonka puitteissa kunnat voivat määrittää maksut.

Lautakunta kannattaa asiakasmaksujen perimättömyysmahdollisuuksien laajentamista ja tiukentamista.

Helsingin iltapäivätoiminnan kokonaistilanne

Helsingin opetusviraston koordinoimassa perusopetuksen iltapäivätoiminnassa on lukuvuonna 2015–2016 noin 5 700 oppilasta. Valtakunnallisesta toimintaan osallistuvien kokonaisoppilasmäärästä (v. 2014 52 696 lasta) Helsingin osuus on 11 %. Ensimmäisen luokan oppilaista 60 % osallistuu toimintaan ja toisen luokan oppilaista 28 %:lle on myönnetty toimintapaikka. Kaikki 1. luokan oppilaat ja erityisen tuen oppilaat saivat paikan. Huomiota on kiinnitetty erityistä tukea tarvitsevien ja eri kulttuuritaustaisten lasten osallistumisen edistämiseen. Paikka myönnettiin 90 %:lle hakijoista. Kielteisen päätöksen sai 630 toisen luokan oppilasta, joista arviolta 500 tulee sijoittumaan leikkipuistotoimintaan.

Helsingissä kaupunki järjestää itse toiminnasta 24 % ja järjestöt, seurakunnat ja yksityiset palveluntuottajat 76 % avustettavana toimintana. Helsingin malli poikkeaa huomattavasti muista kunnista. Muissa kunnissa kunnan omaisuus toiminnan järjestämisestä on keskimäärin 54 %.

Iltapäivätoiminnan määräraha on vuonna 2015 pysynyt vuoden 2014 tasolla yhteensä noin 8 miljoonaa euroa, josta lähes 5 miljoonaa euroa kohdentuu avustettavaan toimintaan. Helsingin kaupunginhallituksen 10.4.2007 (§ 540) päätöksen mukaisesti perusopetuslain mukaisen

iltapäivätoiminnan kuukausittainen asiakasmaksu on 80 euroa/kk päivittäisestä klo 16.00 päättyvästä palvelusta tai 100 euroa/kk klo 17.00 päättyvästä palvelusta. Asiakasmaksut kattavat kaupungin itse järjestämistä kustannuksista noin neljäsosan.

Koulutulokkaiden määrä on Helsingissä kasvava. Alkuopetusikäisten osalta vuosikasvu on noin 500 oppilasta/lukuvuosi. Huoltajien halukkuus saada iltapäivätoiminnan palvelua on myös kasvava, tosin kaupunginosien välillä on vaihtelua. Helsingissä pienten koululaisten vanhempien kokopäiväinen työllisyysaste tai opiskelu on korkea. Suurkaupungin liikenneolosuhteet ja ruuhkat pitkittävät päivittäistä työpäivää ottaen huomioon myös muut suurkaupungin haasteet lapsiperheitä ajatellen, joten iltapäivätoiminnan merkitys on perheille suuri.

Helsinkiläiset huoltajat ovat varsin tyytyväisiä saamaansa palveluun. Opetushallituksen vuoden 2014 huoltajaseurannassa huoltajat antoivat kokonaisarvosanaksi 8,3/10 ja tyytyväisyys asiakasmaksun kohtuullisuuteen suhteessa palvelun laatuun oli 4,5/5.

Nykyiset iltapäivätoiminnan palveluntuottajat pitävät nykyisiä asiakasmaksuja kohtuullisina ja näkevät oman taloutensa uhkana liian suuret asiakasmaksukorotukset. Asiakasmaksuja jää palveluntuottajilta edelleen saamatta, koska kaikki huoltajat eivät hoida kuukausittain maksettavaa asiakasmaksua. Helsingin kaupungilla on vuodesta 2008 lähtien ollut voimassa maksuhojennusperiaatteet, joissa maksuhojennusrajat perustuvat sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain mukaisiin päivähoidonasiakasmaksujen tulo-rajoihin.

Asiakasmaksun korottaminen

Aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevat säännökset lisättiin perusopetuslakiin vuonna 2003. Maksuista määrättiin alun perin siten, että enimmäismaksu 570 tunnin osalta on 60 euroa/kk. Vuonna 2006 lakia muutettiin siten, että säädettiin erikseen 80 euron suuruinen enimmäismaksu 760 tunnin osalta. Toimintaa voidaan valtiosuuteen oikeuttavan toiminta-ajan jälkeen tarjota kello 17.00 saakka ja periä palvelusta 20 euroa/kk lisämaksuna, jolloin maksu on 100 euroa/kk. Maksuihin ei ole tehty indeksi- tai muita korotuksia. Iltapäivätoiminnan asiakasmaksujen enimmäismaksut ovat selkeästi jääneet jälkeen yleisestä hintakehityksestä. Tämä on merkinnyt kuntien omarahoitusosuuden ja toimintaan osoitettujen avustusmäärärahojen korottamista talousarvioissa tarvetta vastaavan palvelutarjonnan ylläpitämiseksi ja joissakin kunnissa lasten jättämistä palvelun ulkopuolelle.

Esityksessä korotetaan kuukausittaisen asiakasmaksun enimmäismaksua, ts. rajataan asiakasmaksujen ylärajat uudelleen. Ylärajat ovat nykyisiin maksuihin nähden kaksinkertaiset. Merkittävä korotus asiakasmaksuihin merkitsisi Helsingissä hyvin todennäköisesti satojen, ellei tuhansien lasten jäämistä pois toiminnasta. Leikkipuistojen iltapäivätoiminnassa on tällä hetkellä noin 2 500 alkuopetuksen koululaista. Koska Helsingin oppilasmäärät ovat niin suuret, ei olemassa olevat leikkipuistot pysty nykyisellään vastaamaan asiakasmäärän rajuun kasvuun. Koulujen kerhotoiminnalla on pyritty täydentämään alkuopetusikäisille tarjottavia vaihtoehtoja iltapäivään, mutta alueelliset erot ovat suuret.

Esityksen mukaisesti asiakasmaksujen korotus lisäisi kuntien tuloja ja helpottaisi siten toiminnan järjestämistä. Korottamalla asiakasmaksuja mahdollistetaan palvelun laajenemisesta aiheutuvien kustannusten kattavuus.

Opetuslautakunta esittää, että asiakasmaksun ylärajaa ei koroteta esityksen mukaisesti vaan korotus olisi maltillisempi, lähempänä indeksikorotustarpeita. Toinen vaihtoehto olisi määritellä asiakasmaksuille välys, jonka puitteissa kunnat voivat määrittää maksut. Näin huoltajilta perittävät maksujen erot eivät olisi niin suuret kuntien välillä kuin tällä hetkellä. Perheet tulisivat asuinpaikkakunnasta riippumatta tätä kautta yhdenvertaiseen asemaan asiakasmaksujen osalta. Iltapäivätoiminnan sisältöjä ja laatua ohjaavat Opetushallituksen Perusopetuksen laatukortit 2010 ja Perusopetuksen Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011.

Vaikutus perheen maksukykyyn

Määriteltäessä kunnan tasolla asiakasmaksuja on tärkeää, että arvioidaan mahdollisten asiakasmaksujen korotusten vaikutukset perheiden maksukykyyn ja sitä kautta lasten mahdollisuuteen osallistua toimintaan. Aamu- ja iltapäivätoiminnan lain hengen mukaisesti on tärkeää, että kaikilla lapsilla on aito mahdollisuus hakeutua aamu- ja iltapäivätoimintaan perheen sosiaalisesta ja sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Nykyisellään kaikki kunnat eivät mahdollista asiakasmaksujen huojennuksia tai perimättä jättämistä. Vain 79 % kunnista mahdollistaa asiakasmaksujen alentamisen tai niistä vapauttamisen. Samoin maksuhuojennuksen myöntämisen periaatteet vaihtelevat suuresti kunnittain.

Esityksessä kuvattu tiukennus maksujen perimättömyysmahdollisuuteen on kannatettavaa.

Käsittely

31.08.2015

Sj/1

25.08.2015 Ehdotuksen mukaan

Keskustelu.

Hyväksyttiin esittelijän ehdotus.

Esittelijä

opetustoimen johtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Leena Palve-Kaunisto, erityissuunnittelija, puhelin: 310 86809
leena.palve(a)hel.fi